

TÁNCICS MIHÁLY: ELETPÁLYAM (Révai N. V.)

A 60 éven át meghamisított Táncsics Mihály első, teljes éneletrajz kiadását jóleső örömmel vehetjük tudomásul.

Ez a hányatott életű forradalmár, aki saját bőrén szenvedte végig a jobbagy-sors, a kizsákmányolt munkás és iparos, az üldözött (emberi egyenlőséget hirdető) falusi tanító minden kínját, nélkülözését, s aki 20 éves korában írni-olvasni még alig tudott, művében élénk állítja életét és életművét, mely kalandozásokban, tanulságos utazásokban és egy ember hősie küzdelmében — saját korának hazugságai, reakciós szelleme ellen — nagyértékű dokumentumot jelent népünk életének egyik legkritikusabb fejezetéből.

Táncsics, aki talán joggal nevezhető az első magyar szocialistának (persze megfelelő átértékeléssel) mindenesetre első írónk volt, aki ráeszméltette népünket a társadalmi valóságra. Forradalmi magatartása Petőfivel azonos síkú volt. Amit nagy költőnk jelentett a költészetben, az volt Táncsics a politika, s a pénzügyek terén. Kettőjük közül Petőfi a következetesebb, a meg nem alkuvóbb, de Táncsicsnak mentésére szolgálhat az a körülmény, hogy nem ismerte Marx—Engels műveit, s így bár leplezte a társadalom ellentmondásait, azoknak gyakorlati megváltoztatására, forradalmi megoldására már nem volt módja. Bár élete vége felé maga is belebonyolódott kora társadalmának zavaros ellentmondásaiba, mégis hűsége a néphez és a szomszédos nemzetek rabsága megszüntetéséért hirdetett harca, a „boldog állam” eszményének lankadatlan hirdetése alakjának kiemelkedő jellegét évszázadokra biztosítani fogja.

Czibor Jánosnak e könyv elé írt részletes elemzése hasznos és értékes írás, belőle sok olyan mozzanat válik ismertté Táncsics Mihály életművével kapcsolatban, melyről eddig nem volt tudomásunk.

OSZI ZOLTÁN

DOLGOZÓK HANGVERSENYKALAUZA. (Szerkesztette Szabolcsi Bence, Népszava-kiadás.)

A Bartók Béla-Szövetség munkáskarnagyképző iskolájának munkaközössége értékes és hézagpótló zeneesztétikai antológiával lepte meg a dolgozókat az idei kőnyvnap alkalmával. Szép és méltánylandó a zenéi kalauz célkitűzése: vezérfontalat adni a nép széles réte-

geinek, a dolgozók kezébe, kulcsot, amely a zené egyetemes, kissé nehezen megközelíthető világába vezet.

Nagy társadalmi átalakulásunkban a figyelem mind fokozottabban fordul a kulturpolitikai problémák felé. A zene területén igen sok problémát és feladatot láthatunk magunk előtt. Ezeknek a problémáknak korszerű, progresszív megoldási kísérlete s a feladat: a dolgozók, a nép tömegeinek zenéi nevelése — ez a célkitűzés világosan s nemesen cseng ki ebből a kis kötetből s ez az, amit értékesnek találunk benne.

Ennek a zenekalauznak a megírása nagy feladatot jelentett. Veszélyes és kényes próbálkozás a zene nyelvének lefordítása köznap szavakra, mert a zene teljes tartalma sohasem mondható el maradéktalanul szavakkal, ahogy ezt a Bevezetés helyesen ki is hangsúlyozza. A zene — mint legkövetlenebb művészet — számtalan egyéni és esetleges képzetkapcsolatot, hangulatot, emlékképet idéz elő a hallgatóban s ezért nehéz és megvalósíthatatlan egy zene-műnél, még programzenénél is — a tartalmát, a mondanivalót kizárólagosan és abszolút érvénnyel körülhatárolni. A zene-vezető műfaj ismert eddigi kötetei is mutatják ezt a nehézséget, *Kreischman* híres *Konzertführung*-jától kezdve *Demény Dezső*, *Meszlenyi Róbert*, *Lányi Viktor* s mások népszerűsítő s magyarázó célzalt művéig egyaránt. A Dolgozók Hangversenykalauza is szemmeláthatóan, és tudatosan küzd ezzel a szakmabeli nehézséggel, de eredményesen, amint a kötet egyes tanulmányaiból láthatjuk. Nagy örömmünkre szolgál, hogy az efféle zenéi írásokban már szinte megszokott szűrreális, feleslegesen lírikus és műsztifikáló sablonok, üres frázisok ellen is harcot hirdetett a kalauz írói munkaközössége. A muzsika szavakkal való értelmezését az egyszerűség, a világosság, a keresetlenség módszerével megoldani — ezt tartjuk a zenemagyarázat legcélravezetőbb módszerének s megállapíthatjuk, hogy a Dolgozók Hangversenykalauzájának néhány tanulmánya már ezt a belátást képviseli. De azért a következő kiadásból el kell tűnnie néhány refrénszerű sablonnak („brillians kóda”, stb.), de annak a néhány jelentéktelen elírásnak is, amelyek néhány mű értelmezésénél még a mű materiális (hangszerelés, partitúra) valóságát sem fődik.

A Dolgozók Hangversenykalauza, bár kissé rövid és hiányos, korszerű

szempontjaival mégis jelentős hézagpótló próbálkozás. A kalauz szerkesztője, Szabolcsi Bence s a tizenhét munkás-karnagyképzős növendék értékes munkát végzett a kötet összeállításával. Kívánjuk és reméljük, hogy ezt a hézagpótló zenepolitikai és zenenevelői munkálkodást kiegészítések, újabb kötetek megírásával folytassák tovább.

KIRALY JÓZSEF

LOPE DE VEGA: A KERTÉSZ KUTYÁJA. (Athenaeum N. V.)

A szerző, akinek élete határait az 1562-es és 1635-ös évszámok jelzik, a spanyol drámairodalom igazi megalapítója. Termékeny író, drámái meghaladják a 2000-et. Műveinek fő problémája az, hogy milyennek az emberi lélek és jellem megnyilvánulásai a hűbéri társadalomban. E műve is világosan kimutat ható társadalmi viszonyokat tükröz, melyben Belflor grófnője, Diana és irnokának, Teodoronak szerelmét mutatja be. A cselekmény a XVI. századbeli Nápolyban történik. A grófnő szereti irnokát, de fél állépni a társadalmi rangkülönbség korlátait. Érti, hogy „a szerelemnek szív nem állhat ellen”, de ő szívében hordja cimerét. A grófnő mégis tudára adja Teodorinak vonzalmát, amire az indítja hogy megtudja annak szerelmi viszonyát Marcelával, a szol-

gálóval. Diana visszaél hatalmával, a szerelmesekre parancsol, hogy ne merjenek találkozni. Ilyen eszközök mellett egyenlőtlen a szerelmi viadal, Teodoro amint megtudja a grófnő hajlamát, kiadja az útját Marcelának. Láthatjuk, hogy a szerelem a feudalizmusban kapaszkodó létra fölfelé, de ugyanakkor áldozatául esik a hűséges szerelem is. Teodoro tettét csak az mentheti, hogy nem csupán a nagyravagyás fűti, de igazi mélységes szenvedély is. A komédiának nem gazdag a cselekménye, de a szerelmi bonyodalom mozgásban tartja. A szereplők életszerűek, határozott jellemük van, s a cselekmény pontos lélektani rajz keretében bontakozik ki. A grófnő kegyetlen szenvedélyében, ha bizonyos Teodoro szerelmében, de esdekel, ha irnoka megelégedi a játékot. A problémát Tristán, a ravasz szolga oldja meg, aki elhitheti, egy dúsgazdag gróffal, hogy Teodoro az ő elvesztett fia, s így nincs tovább házassági akadály. A feudális társadalom hálójában vergődő lelkeken csak külső hatalom, nem a saját erejük segíthet. A lélektani rajz pontossága mellett a pergő, szellemes nyelv adja meg e komédia szépségét s maradandó értékét. Gáspár Endre átdolgozása nagyszerű élvezet az olvasónak

KATONA IMRE

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

KOROLENKÓ: AZ ÍTELET NAPJA.

Vladimir Korolenko a századfordulón élt orosz novellairó. A magyar olvasóközönség keveset tud róla, munkáit alig ismeri. Most megjelent novelláskötetét főleg azoknak ajánlhatjuk, akik sokat olvastak már, jól, rosszat vegyesen, ezért óvatossákká váltak, sőt kishitűekké. Megtanulták, hogy a világirodalom nem gazdag erdő, csak óriási kiterjedésű kusza bozót, miből helyenként, szinte érthetetlen erővel csodálatos törzsek emelkednek a magasba. Ez a tapasztalat könnyen arra a helytelen következtetésre indít, hogy csak néhány könyvet érdemes olvasni, néhány írótól. Korolenko újabb tapasztalatot ad, mégis csak hasznos szétnézni a bozótban, alaposabban átvizsgálni a kusza folyondárok, szürke árnyékba boruló bokrok és kőrök rengetegét. Igaz, hogy Korolenko felfedezését ma nem egyéni buzgalomnak köszönhetjük, hanem felszabadult könyvkiadásunk irányítóinak.

Korolenko Szibériáról ír, a Ljena partjáról, szerelemről, orosz parasztkorról, cári tisztviselőkről és az ördögről. Úgy ismeri az embereket, mint Swift s mégis úgy bízik bennük, mint Gorkij. Értük volt forradalmár s értük vállalta a szibériai száműzetés szenvedéseit. Realista író és humanista. Könyörtelen valóságossággal ábrázolja korá társadalmát, gyűlöli a gonoszok rosszását és sajnálkozik a jók gyengeségén. Ezen túl azonban bízik a jövőben rendíthetetlen optimista hittel, ahogyan csak egy orosz forradalmár bízhatott, aki ilyen könyvet tudott írni száműzetése nehéz esztendeiben.

Szólósy Klára fordítása hű és művészi.

(Révai N. V. kiadása.)

FORGÁCS ISTVAN

MEGNYERJÜK AZ ÉLET CSATÁJÁT.

Beszámolómban nem hagyhatjuk ki